

VICTOR HUGO

JAIZKIBELEN EUSKARAZ

Victor Hugo idazle erromantikoa ren euskararekiko ahaleginak Jaizkibelen, nire ustez, aipagarriak dira. Batzutan borondatea ez da guti eta hori erakutsi zuen Victor Hugo idazle aipatuak Pasaian igaro zituen egunetan, gure hizkuntzaz ikasi zuen apurra, Jaizkibelen artzainekin erabiltzean.

Bere garaian ospe handia lortu zuen idazle erromantiko honek oroitzapen atsegin eta iraunkorrek eraman zituen euskal herritik. 1843 urteko uztailan agertu zen hemen, karlisten gerrateak utzi zigun hondamenaren ondorioak ageri agerian zeudenean.

Frantziako Besanzónen 1802an jaioa zen Victor Hugo, literaturan Odak (1822) zeritzan poemekin klasiko bihurtuko zena. Gero, beste zenbait eleberriren artean, Les Misérables (1862) zeritzanakin gorengo mailak hartuko zituen.

Pasaia nola ikusi nuen ondo asko adierazi zigun Fausto Arozena zenak El País Vasco visto desde fuera (1949) liburu bikain haren 94-95 orrialdeetan. 1843ko bidaia haietatik sortu zitzaion Victor Hugori Pirineoak deituko zuen liburua. Urte hartako uztailaren 23an Bordeletik baionara iritsi zen eta handik bi egunera Miarritze bisitatu eta 28rako Donostiaruntza abiatu. Bidart erta Donibane Lohitzun artean ezagutu zuen

Euskal Herriko gurdia, zeinen ardatzaren doinu xistukari liluragarria aditzeaz harriturik gelditu zen. Baina hizkuntzarekikoa ez zen gutiagorako.

Inguruak ezagutu ondorean, Pasaia atsegingarria iruditu zitzaion nonbait eta bertako ostatu batean kokatu zen. Abuztuaren 4an Jaizkibel aldera oinez abiatu zen. Gainak hartzean, ordubi t'erdia aldera, itsas bazterrari so inguruko ikuspegiak adieraziz zioen, uhinak plantainetan nola apartsu hausten ziren, itsasoa ilun eta haize azkarrez aurkitzen zelarik. Artzai batek euskaraz esan omen zion, "egualdi gaiztoa". Ortzea bel eta Hondarribiko Bidasoa badiara sartu nahirik. seiral aldera gailurrera heltzean, uhartze edo osertz zabalak begiratu, mendiak nabari O r r e a g a r a i n o , ezkerraldeetik Bilboraino itsasoa eta eskubitik Baionaraino.

Zazpiretan gaztelu baten murrutan aurkitzen zela zioen. Ez dakigu Arando ala San Hendrikekoaz ari zen. Ingura kamamilaz beteriko zelai bat omen zen. Hemen ere, artzai bat agertu omen zitzaion eta berak euskaraz agurtu: "Jainkoa berorrekin". Eta, nonbait, harriturik edo urrundu omen zitzaion. Gero, lagunekin agertu eta haietako bat beragana hurbildu; elkarri zorrotz begira adi egon ondorean guziak oihuka aldendu omen ziren: "Ahuatlacouata! ahuatlacouata!" (Hau halakoa da, esan nahi ote zuten?).

Biharamunean berriz ere mendira irten zen. Pasaiara itzultzean, arropa garbiketan ari ziren bi neskarengana hurbiltzean, hoietako batek frantsez txar batean esan omen zion: "Jauna, menditi ahal zatoz?". Eta Hugok euskaraz erantzun: "Bai, bixo nekeza", eta beste bi neskok barreari eman ziotela zioen.

Neska bata ileoria eta bestea ilebelzduna, baina biak omen ziren politak. Gainera, gona gorritz eta kortse urdinez, euskaldunek hain maite dituzten koloreak, esango digu. Elkarrizketaren ondorioz jakin zuen ez zirela burgesak, Pasaiako batelerak baizik.

Abuztuaren 6an mendiak zehar iritsi zen Lezora eta andra zahartxo bati eliza ikusteko, "giltza" galdetu zion euskaraz. Jakingarriak dira elizaz eman zituen aburuak. Abuztuaren 11an Tolosatik zehar iritsi zen Iruñera, geroago Pirineotan barneratzeko.

Ondorean mendiko artzai txabola batean azaltzen du bere burua, non zen zehatz esan gabe. Hala ere, badirudi Aezkoan edo izango zela. Non aipatzen zuen zenbait euskarazko hitzen ezaguera,

erdarazkoekin parekatuz: Zuec, Guc, Nun, Emen, Cembat, Lau, Adiskidea.

Baina, Jaizkibelen erabili zituen esaldi haiek, hogeta hiru urte geroago Itsasoko Langileak (1866) zeritzan eleberrian berriz erabiliko zituen pertsonaia euskaldunen ahoetan.

Ez dago esan beharrik, bere egonaldi haren denbora laburrean, hemen bertan sortueta bizi diren askok baino arreta gehiago jarri zuela gure hizkuntza jatorrari buruzkoan. gero, J. Vinson, H. Gavel eta G. Lacombe euskalariak, bakoitzak bere aldetik, zenbait lan argitaratu zituzten Victor Hugo idazleak bildu eta erabili zituen euskarazko hitz eta esaldiei buruz.

Zorionean betoz holako bidaiariak

JUAN SAN MARTIN

EXPERT

GEURIA

Zorionak!

xey

MOBILIARIO DE COCINA Y BAÑO

IRUN
Lezo Kalea, 1
Telf.: 61 50 08

HONDARRIBIA
San Pedro, 8 - 3
Telf.: 64 33 86

HARATEGIA

JOXEAN

Jaiak ondo pasat!

Damarri, 2 (Alameda)
Telf.: 64 04 87
Hondarribia

LA HERMANDAD

JATETXEA

Zuloaga Kalea, 2/g.
Telf. 64 27 38.
HONDARRIBIA